

NYISZTOR ILONA

NÉPDALÉNEKES, PEDAGÓGUS ÉS MŰVELŐDÉSSZERVEZŐ KÖSZÖNTÉSE

Nyisztor Ilona
(discogs.hu)

I. TÁNCZOS VILMOS LAUDÁCIÓJA¹ (2009)

Tisztelt Hallgatóim! Tisztelt Bálozó Közönség!

Előfordul, hogy egy-egy életút történetét olykor néhány fontos mondatban kell röviden összefoglalni. Ezt teszik például a szótárak és más kézikönyvek szerkesztői, akiknek takarékosan kell bánniuk a szavakkal, ezért kénytelenek tényyszerűen és lényegre törően fogalmazni. Ha egy magyar művelődéstörténeti lexikon számára kellene megírnom a Nyisztor Ilona szócikket, valahogy így fogalmaznék:

„Nyisztor Ilona népdalénekes, pedagógus és művelődésszervező. Egy székely eredetű moldvai csángó faluban, a Tázló völgyi Pusztinában született 1956-ban. Elemi iskoláit szülőfalujában végezte, majd ötödik osztályos korától a bákói zeneiskolában tanult. Itt végezte el az óvónő- és tanítónőképzőt is, és itt érettségizett 1977-ben. Óvónőként előbb a Bákó megyei Dumbrava faluban, majd 1990 óta Onyest városában tevékenykedett. Népdalénekesként fellépett

---

¹ **Tánczos Vilmos** (néprajzkutató, egyetemi tanár, Kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem – Magyar Néprajz és Antropológia Intézet) laudációja elhangzott a XIII. Csángó Bálon 2009. február 7-én a budapesti Petőfi Csarnokban.

különböző rendezvényeken, fesztiválokon. 1994-ben Szatmárnémetiben a *Hajnal akar lenni* című népdalversenyen első díjat nyert. Énekelt a Kárpát-medence számos magyarlakta településén, meghívták Finnországba, Németországba, Svájcba, Franciaországba és az Egyesült Államokba is. A román hatóságok, hogy külföldi fellépéseinek elejét vegyék, 1995. augusztus 18-án elvették az útlevelét, amelyet csak 1996 májusában kapott vissza. Ugyanebben az időszakban a román állam ellen folytatott tevékenység vádjával több ízben rendőrségre hívták, pedagógus kollégáit is kihallgatták, sajtókampány zajlott ellene. Megjelent több hangkazettája majd a budapesti Etnofon Records kiadásában öt CD-ROM kiadványa – *Moldvai szentes énekek* (1999), „*Földnek e zsírjával, napnak e hűgával*”. 19 csángó népdal (2001), *Pusztinai nagy hegy alatt* (2002), *Elment a madárka*. Moldvai csángó népballadák (2003), *Moldvai csángó karácsonyi énekek* (2003) –, amelyeken moldvai csángó szentes énekeket, balladákat, népdalokat és más folklórműfajokat ad elő. Mint oktató és művelődésszervező 1990 óta heti rendszerességgel néptáncokat és népdalokat tanít a pusztinai hagyományőrök csoportjainak, gyerekeknek, fiataloknak és időseknek egyaránt. Az utóbbi években hasonló tevékenységet folytat a frumószai gyerekek és fiatalok körében is. Az általa irányított folklórcsoportok az évek során számos hazai és külföldi fesztiválon, népdalversenyen, alkotótáborban és egyéb rendezvényeken vettek részt, ahol tanítványait díjakban és egyéb elismerésekben részesítették. 2008 februárjában őt bízták meg a 2006-ban elkészült és rendeltetésének átadott pusztinai Magyar Ház programjainak vezetésével. Több kitüntetés birtokosa, amelyek közül a legjelentősebb a Csángó Kultúráért Díj, amellyel a Magyar Oktatási Minisztérium 2008. augusztus 20-án Budapesten tüntette ki.”

Nyisztor Ilona csángó népművész a 2006-os csíksomlyói búcsúban
(Szeverényi János felvétele-szeverenijanos.hu)

Egy ilyen kézikönyvbeli szócikk kétségkívül az igazat tartalmazná, de vajon mi van az életút tényyszerű adatai mögött? Egy ilyen ünnepi bemutatás keretében szabad és kell is ezekről a kevésbé tényyszerű, de ugyanúgy igaz belső dolgokról, vagyis a lélek világáról is szólni, mert minden életút tényyszerű eseményeit ezek a titkok határozzák meg alapvetően. A végül beteljesedett és lexikonok száraz adataival is leírható személyes sorsok gyökere valahol egy olyan belső forrásnál rejtezik, amelynek titkát sokszor mi magunk sem értjük igazán, és amelyet egy életen keresztül próbálunk valahogy megfejteni. Beszéljünk tehát az életpálya néhány sorsfordító belső élményéről is, amelyek nem kerülnek majd be a kézikönyvekbe és lexikonokba.

Kezdjük azokkal az időkkel, amikor Nyisztor Ilona még kisgyermek volt és karácsony estéjén a többi gyermekekkel együtt járta szülőfalujának, a moldvai Pusztinának hóval belepert utcáit és házról-házra énekelte a *Mostan kinyílt egy szép rózsavirág*, a *Születésin Istennek*, a *Szűz Mária e világra néküink szent fiát hozta*, a *Kelj fel keresztény lélek*, a *Csordapásztorok midőn Betlehembe*, a *Paradicsom kőkertjibe*, az *Elindula József Szép Szűz Máriával* és Kájoni János *Cantionale Catholicum*ának többi karácsonyi énekeit. Diót, almát, aprópénzt nyomtak a gyermekek zsebébe-kezébe az angyali énekszóért, amittől mindenfelé zengett a falu azon a csodálatos éjszakán. Megjelent CD-ROM kiadványai közül az utolsó, a *Moldvai csángó karácsonyi énekek* című áll szívéhez a legközelebb.

De az iskolában nem ezek az énekek járták, és nem ezek az énekek járták ma sem. Ott csak románul lehetett énekelni, és így esett, hogy a kis Nyisztor Ilonka is első nagy, a maga környezetében „átütőnek” joggal nevezhető sikerét negyedik osztályos korában *Mi-am făcut bundiță nouă* (Új bundácskát csináltattam magamnak) kezdetű román énekkel aratta, amit otthon édesanyjától tanult. A falusi román tanítók, akik felfigyeltek rá, „enni kezdték” a szülők fejét, hogy a tehetséges leánykát ötödik osztálytól adják városi iskolába. Élete első nagy sorseseeményeként így került a bákói zeneiskolába, ahol először szembesült azzal a hatalmas nyelvi és kulturális különbséggel, ami egy magyar csángó falu világát a modern román városi életvilágtól elválasztja. Mivel románul kellőképpen nem tudott, az újonnan megismert jelenségekre, a csángó nyelvjárás alapján román szavakat kezdett gyártani. Ők otthon Pusztinában a „fuszujkából” készült ételek mellett mindig valamilyen „sózalékot” (értsd: savanyúságot) szoktak enni, ezért egy bákói román családnál az ebédnél „sozománt” kezdett magának követelni, csak hogy ezt a jogos kérést abban a környezetben senki nem

értette, mert a pusztinai kislány csángómagyarból románosított „sozomán” szava mindenki előtt ismeretlen volt. Nem volt más megoldás, végül „reja kellett menni” és ujjal mutatni meg a „sózalékot”, amiről aztán rögvest kiderült, hogy azt románul „muraturának” hívják.

Később sem adatott meg az a lehetőség neki, hogy az iskolában magyarul tanulhasson.

Nyisztor Ilona: *Megérteni, hogy a viselet mennyire fontos*
(noileg.ro)

Életében egy másik nagy sorseseemény 1988-ban történt, amikor némi szerencsével Magyarországra utazhatott, és Győrben részt vehetett egy karácsonyi ünnepségen, amit az akkor már Moldvát járó Jáki Sándor Teodóz bencés atya szervezett a saját tanítványai számára. Az ünnepség keretében a vallásos népénekgyűjtő atya és az ott egybegyűlt bencés diákok több moldvai csángó szenténeket is előadtak, egy fiút például úgy mutattak be neki, mint aki egy Moldvában gyűjtött Szent István-énekkal nyert első díjat egy népdalversenyen. Az atya elmondta azt is, hogy az *Ó, Szent István dicsértessél, menny és földön tiszteltessél...* kezdetű középkori Szent István-himnusz 1932-ben Domokos Pál Péter jegyezte le éppen Nyisztor Ilonka szülőfalujában, Pusztinában, amelynek templomát az országalapító magyar szent király tiszteletére emelték. Ennek hallatán a fiatal moldvai óvónővel ekkor valahogy megfordult a világ: „Akkor bennem egy olyan tűz támadt, hogy nem is tudom azt kimondani. Hát az hogy lehet, hogy ez a szép ének pusztinai, s hogy evvel az énekkal itt Magyarországon első díjat lehet nyerni? Úgy éreztem, hogy nekem most tenni kell valamit. Ha otthon énekelt valaki valamit magyarul, azok csak az idősek voltak, akik még szerettek otthon magyarul énekelni, azt nem vette számba senki se. A fiatalok mentek a Cântarea României (Megéneklünk Románia) fesztiválra, s ott énekeltek románul. De hát ha én ebbe születtem, ha

én ezeket tudom, akkor ezt nekem nem lehet hagyni, itt nekem most valamit csinálni kell!”

Így esett, hogy Magyarországról hazatérve, otthon odaállt az édesanyja elé, és azt így szólt hozzá: „Na, édesanyám, én most megyek gyűjteni!” A válasz pedig így hangzott: „Hát leányom, innét te nem es kell erőst messze menjél, met én eleget tudok. Én egész nap énekelek neked, adok én neked eleget, amit te gyűjtsél.”

Azóta járt ő másokhoz is, gyűjtött más csángó falukban is, de a művészi életút voltaképpen itt a szülői házban kezdődött el. De a Magyarországon történt megvilágosodásra és a belső tűz feltámadására szükség volt ahhoz, hogy ez a művészsors be- és kiteljesedjék.

Szerencsések azok, akik tiszta források közelében születtek, és már gyermekkorukban ezek áhítatosan és állhatatosan folydogáló vizeinek csobogását hallották. Mondhatjuk szerencsének, de mondhatjuk sorsszerű elrendelésnek is, hogy Nyisztor Ilona édesanyja, az 1935-ben született László Józsefné született Kis Erzsébet, a magyar folklór egyik legnagyobb tudású és legszebben éneklő adatközlője, akinek módjában állt gazdagon beváltani a lányának tett ígéretét. (László Józsefné Kis Erzsébet elhunyt 2012. március 27-én. A Szerk. megj.) Már az ő édesapja is, Kis József (1901–1984), híres-neves búcsúvezető ember volt, aki régi magyar Mária-énekekkel, Jézus litániáival és keresztúti imáival vezette Pusztina népét a csíksomlyói búcsúba, és ha virrasztóba hívták, magyarul zsoltározott a halottak mellett. A családi hagyomány természetes módon öröklődött tovább. László Erzsi néni ma is, miután hajnalban felkel, tehénfejés közben is az Úrangyalát és a Miatyánkot énekli középkori gregorián dallammal, majd archaikus népi imádságok hosszú füzereit mondja magában, amíg enni ad az állatoknak. Akkor is vég nélkül imádkozik és szentes énekeket énekel, ha csak egyedül kapálgat a mezőn, de még ha csak az úton jár is, mindig ott van a kezén a csuklójára csavart rózsafüzér, amelynek tizedei között a szentolvasó énekeit kell énekelni.

Nyisztor Ilona szép, tisztán csengő és senki máséval össze nem téveszthető hangját is zsoltárokat éneklő ősektől, mindenekelőtt közvetlenül édesanyjától örökölte. De nemcsak az előadótelenség, és nemcsak maga a tudás öröklődött a családon belül, hanem az előadásmód hitelessége is. Mivel tiszta források

mellett nőtt fel, előadóművészeink között senki sincs, aki nálánál autentikusabb és előbb módon tudná megszólaltatni a moldvai csángó vokális népzénét.

A művészi pálya valahol ott kezdődött, amikor érdeklődő lánya kérésére édesanyja sorra kezdte el énekelni neki a régi guzsalyasok már-már végképpen elfeledett szerelmi énekeit, balladáit és vallásos népénekeit. Ekkor tudatosodott mindkettejükben, hogy ez a kultúra már halálán van, hogy a szövegeket és a dallamokat már-már ők maguk is csaknem elfeledték. És ekkor – a Magyarország felől jövő érdeklődéstől is buzdítva – utána nyúltak ennek a már süllyedőben lévő hatalmas szellemi kincsnek.

Amikor 1990 után lehetőség támadt arra, hogy a megmentett szellemi értékeket kivigyék a nagyvilágba, bizakodni kezdtek: hátha mégsem kell ennek a nagyszerű örökségnek végképp elpusztulnia? Az éneklés ekkortól kezdve anyja és leánya örömmel felvállalt missziójává, élethivatásává lett. „Én azt szeretném, hogy ezek a szép énekek ne vejszenek el sohase. Bárha egyszer még visszajönének ide a faluba, úgy ahogy vót ezelőtt!” – sóhajtotta László Józsefné egyszer.

Nyisztor Ilona édesanyjától azt is megtanulta, hogy énekelni csak lélekkel, belső tűzzel szabad. Egy régi, vele készült hangfelvételemről idézem: „A szót meg kell rágd, ki kell mondd s ki kell énekeld tisztán, úgy, hogy aki azt hallja, annak az a szó essen belé eppeg a szüvibe. Eppeg belé a szüve közepibe. Met ha nem mondod ki tisztán, akkor az a szó csak elmenyen az ember szüve mellett, s nem esik belé neki a szüve közepibe.” Azt hiszem, ez minden művész és művészet ars poeticája, e nélkül az imperativusz nélkül nincsen értelme és nincsen esélye semmiféle művészetnek.

Nyisztor Ilona (2. sorban balról a második) dalostársai között
(YouTube)

Nyisztor Ilonka is jól tudja, hogy a szép régi énekek csak akkor támadhatnak fel újra, ha képesek ma is felmelegíteni az emberek szívét. Nehéz sorsa, nehéz feladata van tehát az énekesnek. Varázslónak kell lenni, mert változó környezetben, idegen emberek között a modern világban is újra és újra meg kell találni a lelkekhez vezető utat. Nehéz sors és nehéz feladat ez. Akik próbálták, azok tudják, hogy ugyanazt az éneket nem lehet kétszer egyformán elénekelni. Az énekesnek hinnie kell, hogy minden ember szívében dal van, és hogy neki mindig ezeket a rejtett belső húrokat kell megpendíteni. A tehetség és tudás mellett ez a hit az énekkel varázsló énekes titka.

Ha a varázslat újra és újra sikerül, akkor van remény arra, hogy maguk az énekek is tovább élnek az emberek között. Lehet, hogy ezek a szép régi énekek Pusztinába már nem jönnek vissza úgy soha, ahogyan éltek ott ezelőtt, és így a László Erzsi néni reménye nem teljesedik be sohasem. De lám, sok közülük máris visszajött a csángó gyermekek közé, aki a pusztinai Magyar Házban az ő leányától, a csodálatos hangú Nyisztor Ilonától megtanulták és éneklük ezeket a dalokat. És visszajöttek más magyar gyermekek közé is, akikhez ők maguk vagy azok, akiknek ők átadták, elvitték már ezeket a kincseket. Amióta Nyisztor Ilonka a csángó népdal nagykövete lett a világban, ezek a dalok elhagyták a déli napsütötte domboldalba települt Pusztina határát, és itt is, ott is saját életre kelnek, sokak fülében csengenek már ismerősen szerte a nagyvilágban. A dalok olykor csak archívumokban vagy könyvek, néprajzi kiadványok lapjain lapulnak szerényen, máskor pedig a világhálón újra és újra fürgén körül száguldják a földet, vagy színpadokon, hangversenytermekben hangzanak fel váratlanul és szíveket megdobogtató elemi erővel. Az álom tehát megvalósulni látszik, ha nem is éppen úgy, ahogyan édesanyja, Erzsi néni megálmodta. „Ha engem híttak valahova – mondta egyszer –, nekem egyebet nem vót, amit adjak, csak vittem a szép énekeket, a szép imádságokat, hogy terüljön az ének, hogy ne temetődjenek végképpen ezek a szép énekek s imádságok. Amit csak tudtam, azkot én mind ajándékoztam mindenfelé. Felvették, s mindenütt szerették. Köszönöm a Jó Istenemnek, hogy még ezt es megértem, s hogy tudtam menni. Úgy akarom, hogy terüljön az ének. Mert ha nem terül, ha a fiatalok nem tanulják meg, akkor meghal végképp, s osztán többet soha nem lehet má feltámasztani.”

Sokan azt mondják, hogy a folklórhagyományban nincsen huszonnegyedik vagy utolsó óra. De van. Sőt a magyar nyelvterület nagy részén régóta túl vagyunk már az utolsó órán. Az élő vizek forrásai nálunk, a Kárpát-medencében is ugyanúgy elapadnak, mint máshol Európában. És ha végképp kiszáradnak a

források, már csak azokhoz az edényekhez nyúlhatunk majd, amelyeket az élő források vizeivel idejekorán megtöltöttünk. Mi, magyarok szerencsés nép vagyunk, mert nekünk nem üresek az edényeink. Nagy szerencsénk, hogy a magyar folklór megérte a technikai civilizáció korszakát, és így hang- és filmfelvételeket készíthetünk arról a világról, ami Európában mára végképp történelemmé lett. Nincsen, nem lesz számunkra más út, mint ezeket a felvételeket újra és újra életre kelteni, és mindenütt, ahol emberek gyűlnek össze – fesztiválokon, színpadi előadásokon, iskolai órákon, egyházi szertartásokon vagy otthon a családjainkban – közösségi élettel újra és újra megtölteni.

Mi, akik most itt vagyunk, szerencsésnek mondhatjuk magunkat, mert az élő vizek csobogását hallgathatjuk. Köszönjük meg Nyisztor Ilonának és édesanyjának, László Józsefné Kis Erzsébetnek, hogy – konkrét és átvitt értelemben egyaránt – elhozták közénk ezt a nagyszerű örökséget. Köszönjük meg, hogy mindig tiszta szívvel, számolatlanul és megrázó művészi tehetséggel szórták közénk a kincseiket. Adni csak a gazdag lelkek tudnak. Mi sokat kaptunk tőlük, és a magunk rendjén, ahol lehet, és amennyit lehet, próbáljunk mi is adni valamit a moldvai csángóságnak, ennek a nyelvvesztés és kultúravesztés küszöbén álló népcsoportnak, amelynek ők a nagykövetei.

II.

„Nyisztor Ilona vagyok, népdalénekes, pedagógus.”

Nyisztor Ilona
(szerencsivalasz.hu)

Nyisztor Ilona vagyok, népdalénekes, pedagógus. Pusztinában születtem 1956. június 21-én. Az elemi iskolát szülőfalumban végeztem, majd ötödik osztályos koromtól a bákói zeneiskolában tanultam. Itt végeztem el óvónő- és tanítónőképzőt is, és itt érettségiztem 1977-ben.

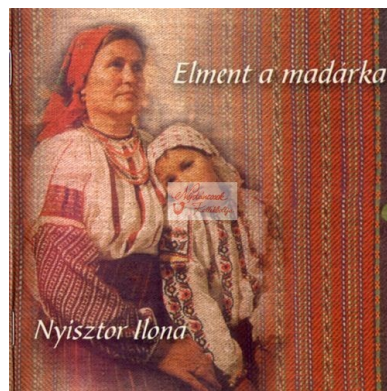
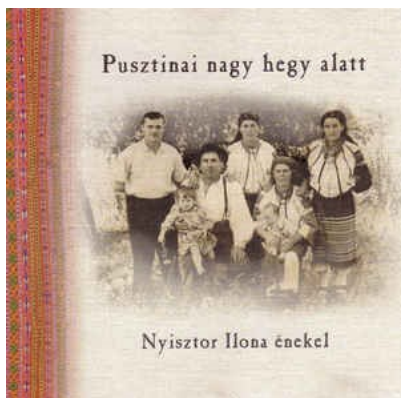
Óvónőként Onyest városában tevékenykedem. Népdalénekesként felléptem különböző rendezvényeken, fesztiválokon. 1994-ben Szatmárnémetiben a *Hajnal akar lenni* című népdalversenyen első díjat nyertem. Énekeltam a Kárpát-medence számos magyarlakta településén, meghívták Finnországba, Németországba, Svájcba, Franciaországba és az Egyesült Államokba is.

A román hatóságok, hogy külföldi fellépéseimnek elejét vegyék, 1995. augusztus 18-án elvették az útleveletem, amelyet csak 1996 májusában kaptam vissza. Ugyanebben az időszakban a román állam ellen folytatott tevékenység vádjával több ízben rendőrségre hívtak, pedagógus kollégáimat is kihallgatták, sajtókampány zajlott ellenem.

Megjelent több hangkazettám, majd a budapesti Etnofon Records kiadásában öt CD-ROM kiadványom, amelyeken moldvai csángó szentes énekeket, balladákat, népdalokat és más folklórműfajokat adok elő.

Moldvai szentes énekek (1999) „Földnek e zsírjával, napnak e hűgával” 19 csángó népdal (2001),

Pusztinai nagy hegy alatt (2002), Elment a madárka. Moldvai csángó népballadák (2003),

Moldvai csángó karácsonyi énekek (2003)

1990 óta heti rendszerességgel néptáncot és népdalokat tanítok a pusztinai gyerekeknek, fiataloknak. Az általam irányított folklórcsoportok az évek során számos hazai és külföldi fesztiválon, népdalversenyen, alkotótáborban és egyéb rendezvényeken vettek részt, ahol tanítványaim díjakban és egyéb elismerésekben részesültek.

A Rutgers, New Brunswick, NJ Stúdiójában (2005. január 5.)

2008 februárban engem bízta meg a 2006-ban elkészült és rendeltetésének átadott pusztinai Magyar Ház programjainak vezetésével.

Több kitüntetés birtokosa vagyok:

Seprődi János-díj (Kolozsvár, 1996. november 23.)

Bartók Béla-díj (Székelyudvarhely, 2006)

Csángó Kultúráért Díj (Oktatási Minisztérium elismerése, Budapest, 2008.
augusztus 20.)

Magyar Örökség Díj (Magyar Tudományos Akadémia, 2009. június)

Arany Búzaszem Díj (Magyar Asszonyok Érdekszövetségének elismerése,
2010)

Magyar Kultúra Lovagja (2013)

Európai Polgári Díj (Brüsszel, 2013. október 16.)

(Nyisztor Ilona ezzel kitüntetésével üzenetértékű elismerésben részesült a moldvai csángó közösség, amikor 2013. október 16-án, Brüsszelben, negyvenhárom díjazottal egyetemben átvehette az Európai Polgári Díjat. A pusztinai csángó népdalénekest Tőkés László erdélyi EP-képviselő javasolta a díjra.)

Ezüstgyopár Díj (A Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége Országos
Elnöksége elismerése, 2013. november 16.)

Magyar Művészetért Alapítvány, Ex Libris-Díj (2014)

Európa Gyermekének Jövőjéért díj (2014)

Nem felejttem soha, mikor kisgyermek voltam, karácsony estéjén a többi gyermekekkel együtt jártam szülőfalumban, a moldvai Pusztinának hóval belepett utcáit és házról-házra énekeltük, a *Kelj fel keresztény lélek*, a *Csordapásztorok midőn Betlehembe*, Mennyből az angyal, Pásztorok keljetek és a többi karácsonyi énekeket. Diót, almát, piskót (piskótát), kobricsot (kiflit), aprópénzt kaptunk az angyali énekszóért, amitől mindenfelé zengett a falu azon a csodálatos éjszakán. Megjelent CD-ROM kiadványaim közül az utolsó, a *Moldvai csángó karácsonyi énekek* című áll szívemhez legközelebb.

De az iskolában nem ezek az énekek járták, és nem ezek az énekek járták ma sem. Ott csak románul lehetett énekeljünk, és így esett, hogy az első nagy, a magam környezetében „átütőnek” joggal nevezhető sikeremet negyedik osztályos koromban *Mi-am făcut bundiță nouă* (Új bundácskát csináltattam magamnak) kezdetű román énekkel arattam, amit otthon édesanyámtól tanultam, és ő a rádióból.

A falusi román tanítók, akik felfigyeltek rám, „enni kezdték” a szüleim fejét, hogy a nagy tehetségemért ötödik osztálytól adjanak városi iskolába. Így kerültem a bákói zeneiskolába, ahol először szembesültem avval a hatalmas nyelvi és kulturális különbséggel, ami egy magyar csángó falu világát a modern román városi életvilágtól elválasztja.

Nyisztor Ilona
(Kronika.ro.)

Életemben egy másik nagy sorseseemény 1988-ban történt, amikor némi szerencsével Magyarországra utaztam, és Győrben részt vettem egy karácsonyi ünnepségen, amit az akkor már Moldvát járó Jáki Sándor Teodóz bencés atya szervezett a saját tanítványai számára. Az ünnepség keretében a vallásos népénekgyűjtő atya és az ott egybegyűlt bencés diákok több moldvai csángó szent éneket is előadtak, egy fiút például úgy mutattak be nekem, mint aki egy Moldvában gyűjtött Szent István-énekekkel nyert első díjat egy népdalversenyen.

Az atya elmondta azt is, hogy az *Ó, Szent István dicsértessél, menny és földön tiszteltessél...* kezdetű középkori Szent István-himnusz 1932-ben Domokos Pál Péter jegyezte le éppen szülőfalumban Pusztinában. Ennek hallatán valahogy megfordult a világ: „Akkor bennem egy olyan tűz támadt, hogy nem is tudom azt kimondani. Hát az hogy lehet, hogy ez a szép ének pusztinai, s hogy evvel az énekekkel itt Magyarországon első díjat lehet nyerni? Úgy éreztem, hogy nekem most tenni kell valamit. Ha otthon énekelt valaki valamit magyarul, azok csak az idősek voltak, akik még szerettek otthon magyarul énekelni, azt nem vette számba senki se. A fiatalok mentek a Cântarea României (Megéneklünk Románia) fesztiválra, s ott románul kellett énekelni. De hát, ha én ebbe születtem, ha én ezeket tudom, akkor ezt nekem nem lehet hagyni, itt nekem most valamit csinálni kell!”

Így esett, hogy Magyarországról hazatérve, édesanyám elé álltam, és azt mondtam: „Na, édesanyám, én most megyek gyűjteni!” A válasz pedig így hangzott: „Hát leányom, innét te nem es kell erőst messze menjél, met én eleget tudok. Én egész nap énekelek neked, adok én neked eleget, amit te gyűjtsél.”

Aztán jártam én másokhoz is, gyűjtöttem más csángó falukban is, de a művészi életút a szülői házban kezdődött el.

Édesanyám, László Józsefné, született Kis Erzsébet (1935-2012), a magyar folklór egyik legnagyobb tudású és legszebben éneklő adatközlője. Már az ő édesapja is, Kis József (1901–1984) híres-neves búcsúvezető ember volt, aki régi magyar Mária-énekekkel, Jézus litániáival és keresztúti imáival vezette Pusztina népét a csíksomlyói búcsúba, és ha virrasztóba hívták, magyarul zsoltározott a halottak mellett.

László Erzsi néni (édesanyám) miután hajnalban felkelt, tehénfejés közben is az Úrangyalát és a Miatyánkot énekelte középkori gregorián dallammal, majd archaikus népi imádságok hosszú füzereit mondta magában, amíg enni adott az állatoknak. Akkor is vég nélkül imádkozott és szentes énekeket énekelt, ha csak egyedül kapálgatott a mezőn, de még ha csak az úton járt is, mindig ott volt a kezén a csuklójára csavart rózsafüzér, amelynek tizedei között a szentolvasó énekeit kell énekelni.

Amikor 1990 után lehetőség támadt arra, hogy a megmentett szellemi értékeket kivigyük a nagyvilágba, bizakodni kezdtem: hátha mégsem kell ennek a nagyszerű örökségnek végképp elpusztulnia? Ezért úgy döntöttem, amikor erre lehetőségem adódott, hogy amit lehet, ismét megtanítok a csángó-magyar gyermekeknek. A '90-es évektől kezdve többször meghívtak énekelni Magyarországra, ahol megismertem a *Tatros* együttes tagjait: *Kerényi Robit* és *Sára Ferencet*. Ők hívták fel a figyelmemet arra, hogy nem csak az ének, hanem a tánc is nagyon érdekes, így táncolni is tanítom a fiatalokat. Az öregek még emlékeztek a tánc nevére és a lépésekre, de már nem tudták a dallamát. Ekkor utána néztünk, ki zenélhetett abban az időben. Egy szomszéd faluban a zenészek között még élt *Bogdán Toader*. Ezután nem csak az öregeknek, hanem a gyermekeknek is zenélt Teodor bácsi, hogy jól megtanuljanak táncolni. Sok tánctábort szervezett Sára Ferenc és Kerényi Robi, ahová az öregeket is meghívták, hogy mutassák be a tánclépéseket. Hála a

Jóistennek, a magyar oktatáson keresztül *Segérc Feri* megtanította a gyermekeket furulyálni és ma már van saját zenészünk is (utánpótlás).

Az Övéi között (Pusztina, Magyar Ház, 2020. II. 25.)
(Nyisztor Ilona a baloldali fal díszítés előtt.)

Magyarul tanítom a gyermekeknek a szent énekeket, a Miatyánkot, a keresztutat, amit a csíksomlyói búcsún is mindig elimádkozunk, énekelünk. Nagy meglepetés volt számomra a csíksomlyói búcsún szombat reggel hajnalban, 3.30-kor a Kálvária hegyen legutóbb, sokan csatlakoztak hozzánk, hogy együtt mondjuk a Keresztutat – magyarul. S aztán napfeljövettelkor énekeljük az egész szentes éneket, amit tanultunk, az Arany Miatyánkot, a Nem vagyunk árvák, Jaj szentlélek Úristen...

Nyisztor Ilona

Függelék:

Népművészetünk őrzői faluról falura: Pusztina. A Pusztinai Csángó Magyarok Hagyományőrző Csoportjának a bemutatója. Rendezte: Berszán Árus György
(1:07:15)